

MAT – Altenburger Gyula Szimpózium

Nyugdíj-szekció

2010. május 13.

Egy liberális paradigma (csak alapnyugdíj)

Fehér Csaba – Kovács Erzsébet

1

Tartalom

-A paradigma leírása

-A paradigma háttere

-Az átmenet

-A paradigma előnyei és hátrányai

-A paradigma fiskális és jóléti következményei

2

Az alapnyugdíj paradigma leírása -1

Cél:

- az állam finanszírozói szerepének visszaszorítása
- a jövő generációkat terhelő nyugdíjkötelezettségek mérséklése
- a forrásokért (a jelen és a jövő adóbevételeiért) versengő társadalmi célok közötti választás mozgásterének bővítése
- az időskori szegénység elkerülése, akár a nyugdíjrendszer más célkitűzéseinek rovására is

3

A nyugdíjkiadások alakulása a GDP százalékában

Forrás: Konvergenciaprogram VG, 2008. szept. 9.

	2000	2005	2010	2020	2030	2050
állami nyugdíjkiadás	9,1	10,4	10,6	10,7	10,7	13
öregségi és korhatár alatti öregségi nyugdíjak	6,7	8,3	8,9	9,5	9,4	11,7
egyéb nyugdíjak	2,4	2,1	1,7	1,3	1,3	1,3
magán-nyugdíjpénztári nyugdíjkiadások	0	0	0	0,1	0,4	2,7

4

Az államháztartás kiadásai 2009 (2006)

Összes kiadás ~13 ezer milliárd Ft

Összes bevétel ~10 ezer milliárd Ft

- ◆ **Jóléti kiadások 62,4%** (60,3%)
- ◆ Gazdasági kiadások 13,7% (15,8%)
- ◆ Állami működés 12,5% (14,3%)
- ◆ Államadósság 8,7% (7,8%)
- ◆ Tartalék EU-befizetés 2,7% (1,8%)

5

Jóléti kiadásokban: nyugdíj

2009-ben 8200 milliárd Ft jóléti kiadás

- ◆ **Nyugdíj 34,7%**
- ◆ **Oktatás 18,8%**
- ◆ **Egészségügy 14,4%**
- ◆ Szociális támogatás, szociális intézmények 8,1%
- ◆ Családtámogatás 6,5%
- ◆ Lakástámogatás 6,2%
- ◆ Egyéb Tb támogatás, táppénz 5%
- ◆ Kultúra, sport, vallás 4,6%
- ◆ Munkanélküli ellátás 1,7%

6

Az alapnyugdíj paradigma leírása - 2

◆ **Eszköz:**

- ◆ a kötelezésen (kötelező befizetésen) alapuló rendszerek fokozatos felszámolása és kiváltása
- ◆ egy „általános bevételekből” finanszírozott, azonos összegű alapnyugdíjjal, amit magánkezelésben lévő, **önkéntes** biztosítások és megtakarítások egészítenek ki.

7

Az alapnyugdíj paradigma leírása - 3

◆ **Jellemzők:**

- kizárólag életkortól, helybenlakástól (és az érvényesítendő uniós elvektől) függ
- összege kockázat-típusok és háztartástípusok között eltérhet, azonos kockázatok és háztartások esetében megegyezik
- összege alacsony – az átlagbér 30-35%-a
- nem célzott, vagyoni, jövedelmi helyzettől nem függ, de adózik
- viszonylag magas életkortól folyósítják (mai viszonylatban 65-70 éves kortól)
- vásárlóerő megőrzése: inflációkövetés
- az induló nyugdíjak azonosak a korábban megállapítottakkal

Az alapnyugdíj paradigma leírása - 4

Jellemzők:

- a kiegészítő, önkéntes biztosítási és előtakarékosági formákat az állam ösztönzi
 - adókedvezményekkel
 - esetleg tagdíj-kiegészítéssel
 - fordított részvételi opcióval.

Bevezetés:

- fokozatos, mert forráskivonást jelent
- hosszú átmenetet igényel
- politikai elkötelezettség jelentős, mivel a folyamat bármikor megállítható, visszafordítható
- a már megszerzett jogosultságokat elismeri (az elismerés mértéke befolyásolja az átmenet költségét és hosszát)
- a hosszú átmenet miatt a tb reform fontos

Az alapnyugdíj paradigma háttere

Állam finanszírozási funkciója

- szükséges egyáltalán a fogyasztási pálya simítása?
- marad-e elegendő forrás és mozgástér a jövő generációknak?
- tud-e az állam eleget az egyén preferenciáiról?

A kötelezés jelenlegi mértékének fenntarthatósága

- visszafordíthatók-e a negatív folyamatok (az adózás szubjektív „megtérülése”) – elveszett hitelesség
- egyre többen „kiszállnak” a jelenlegi rendszerből, jogszerzés szempontjából polarizálódás
- minden fenntartható, csak kérdés, hogy
 - ez más rendszereket és generációkat hogyan érint
 - miként befolyásolja magát a rendszert

Az alapnyugdij paradigma háttere - 2

Az alapnyugdij és a kötelező befizetéseken alapuló munkanyugdij összeegyeztetése

- *Valamilyen* alapellátás szükségességét minden paradigma elismeri
- Ha van valamilyen alapellátás, akkor mi történik a részvétellel és a járulékfizetési fegyelemmel?
 - túlzott bizalom a kényszerítés/ellenőrzés sikerében
 - számít-e, hogy az ellátás honnan érkezik
 - van-e valós lehetőség a hatékony –előzetes- célzásra?

Alapvető eltérés

- Romló aktivitási, foglalkoztatási, járulékfizetési mutatók javulásának reményére építünk vagy
- felkészülünk a helyzet változatlanságára?

11

Átmenet

Átmenet hossza

- Fiskális szempontok befolyásolják: járulékok csökkennek, tartalék nincs, kötelezettségek velünk élnek
- Járulékkal arányos vagy aránytalan jogosultság-csökkentés
- NYIKA modell: kb. 100 év
 - két lépésben tűnik el a járulék (**2012, 2042**)
 - még 2100-as évek elején is lesznek olyanok, akik a „rég rendszer” okán kapnak járadékot

Átmenet költsége

- **Magas** (2055 körül a GDP 12,4%-a kiadás, de csak 2,6% a bevétel), de:
 - ez a rendszer teljes költsége úgy, hogy mindenki kap alapnyugdiját
 - más paradigmákkal nem összevethető

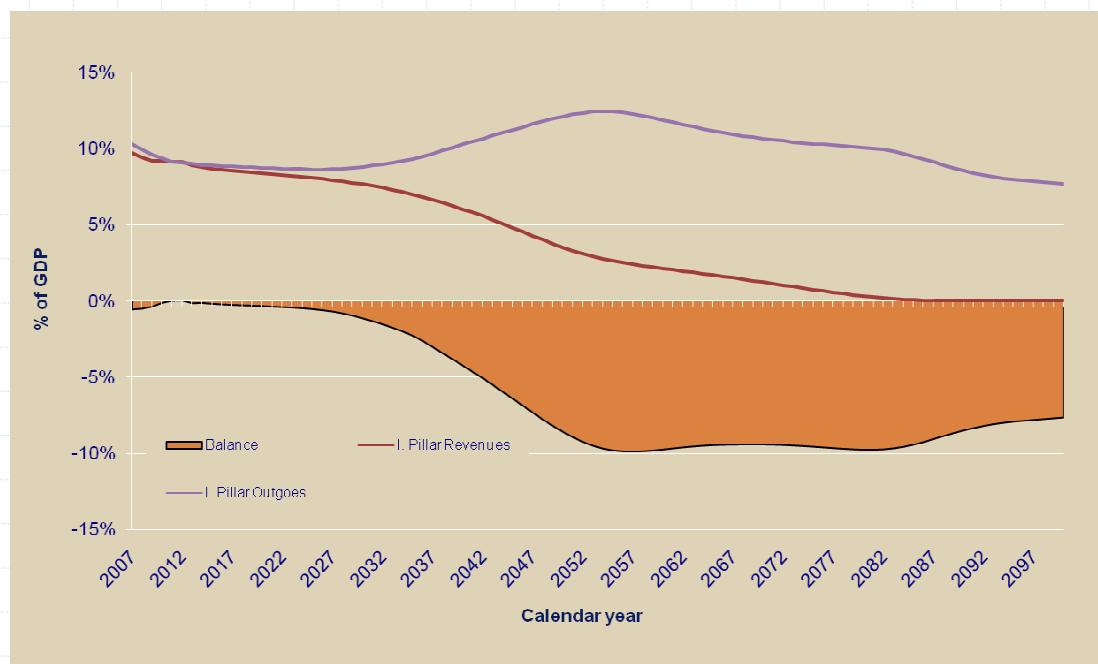
12

Az alapnyugdij paradigma előnyei és hátrányai

- **A bevezetéstől kezdve mindenkinek nyújt alapnyugdijat**
 - **hosszú távon csökkenti az állami nyugdíjkiadások szintjét**
 - **öngondoskodásra ösztönöz**
 - **automatikusan nem terheli a jövő generációkat**
 - **nagyobb mozgástér a jövő kormányainak/képviselőinek**
 - **összhang a viselkedés és a szabályok között**
- **Elfogadott rendszert változtat meg**
 - **költséges átmenet**
 - **hosszú átmenet politikai elkötelezettséget tételez fel**
 - **könnyen visszafordítható**
 - **sokakról (többségről) csak nagyon alacsony szinten gondoskodik**
 - **a jelenlegi rendszer szétesését felgyorsítja**
 - **a szolidaritás, a kohézió egy fontos eszközét szünteti meg**

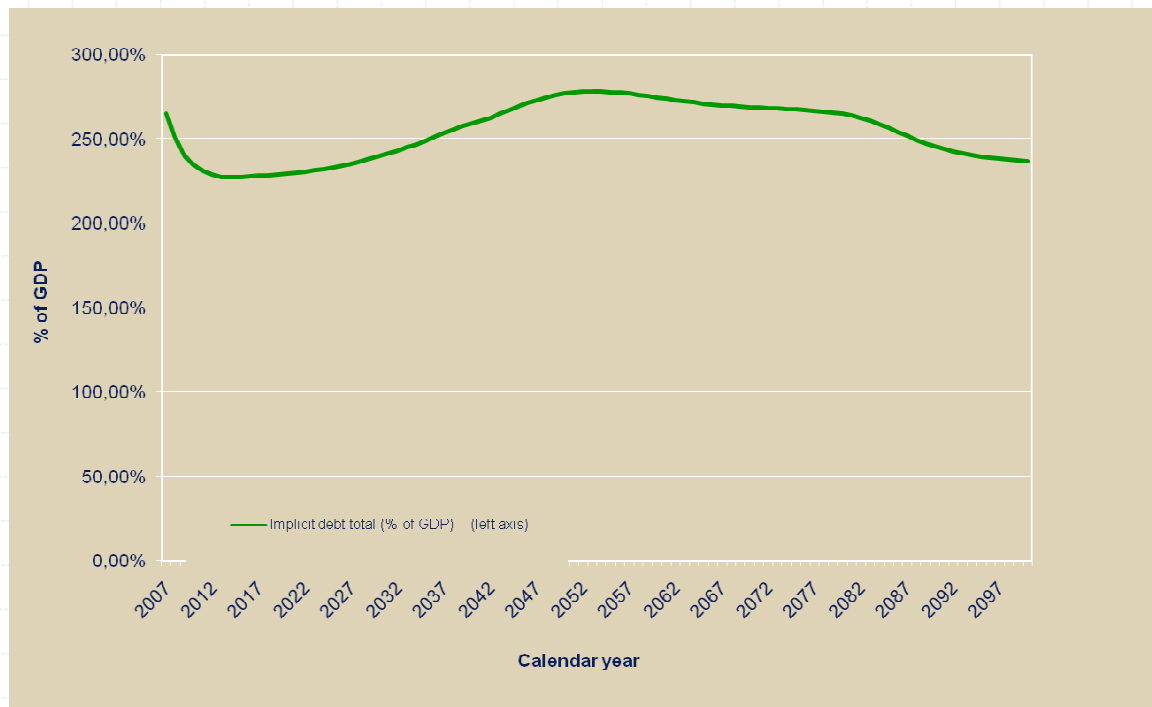
13

Alapnyugdij fiskális hatások – bevételek, kiadások egyenleg

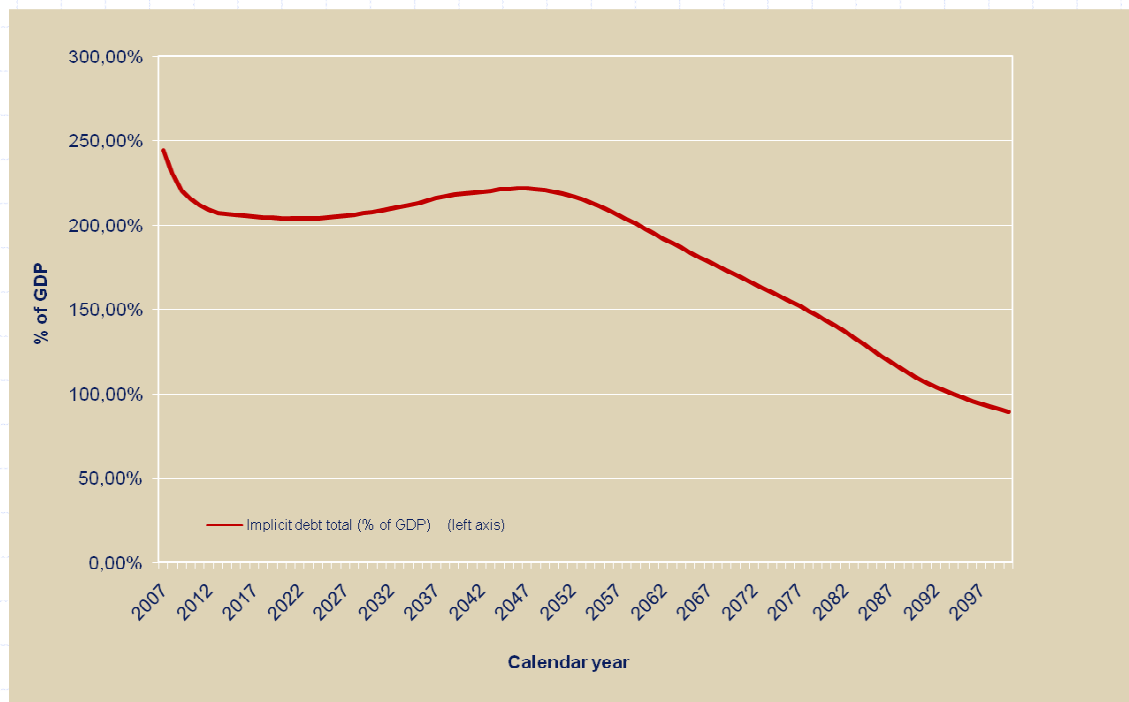
14

Alapnyugdij fiskális hatások – implicit kötelezettségek, összes

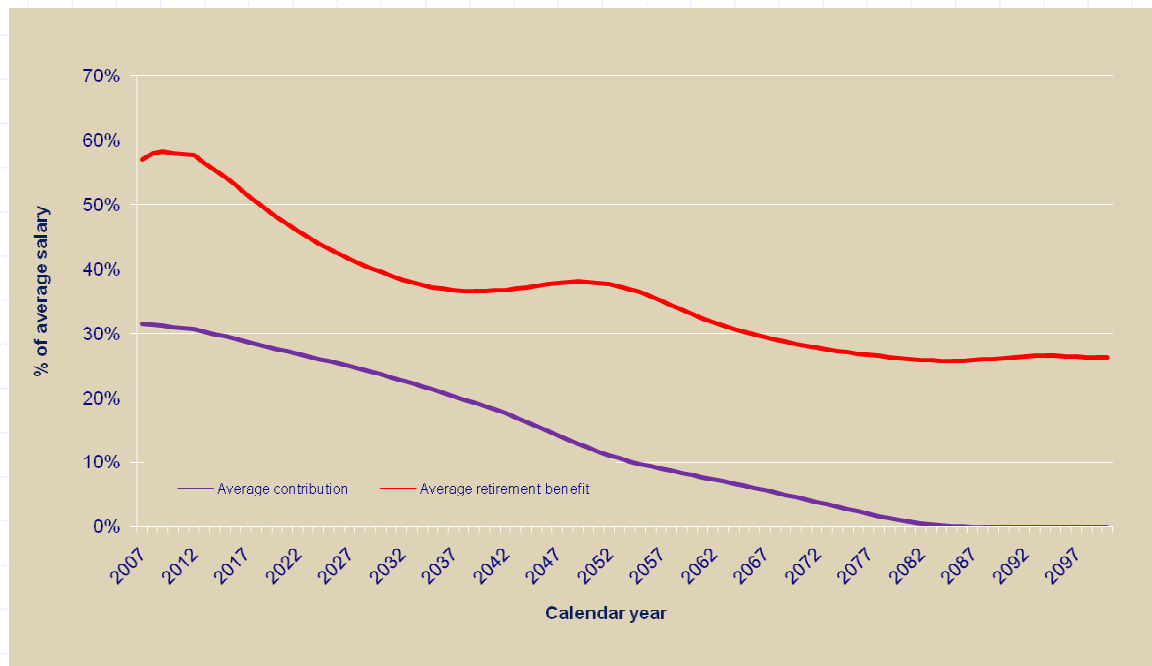
15

Fiskális hatások – implicit kötelezettségek, tb

16

Alapnyugdíj ellátások, járulékok

17

Következtetések

- A paradigma a **kötelezés mértékét** megkérdőjelezi és azt csökkenteni kívánja
- Ennek oka részben az állami szerepvállalás túlzó volta, részben egy alapnyugdíj elkerülhetetlensége és ennek hatásai a munkanyugdíj bármilyen formájára

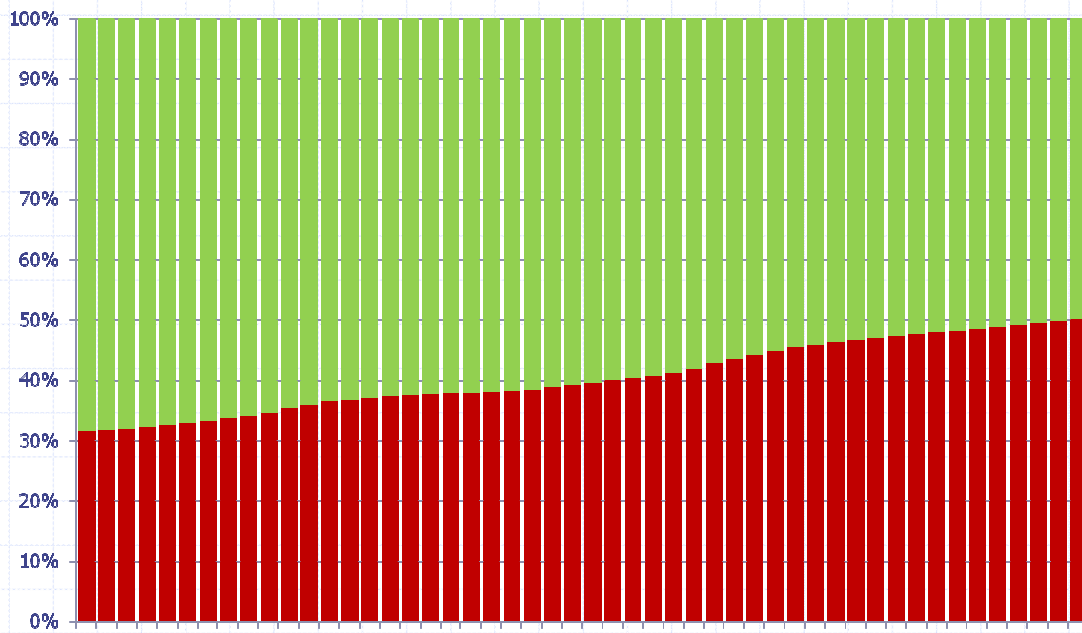
Feladat:

Nem azon feltételezés-rendszer megtalálása, ami mellett egy szabadon választott rendszer működik, hanem egy olyan rendszer meghatározása, ami még kedvezőtlen feltételek esetén is el tudja látni alapvető jóléti funkcióját. Nem a jelenlegi rendszer védelme és a nyugdíjasok relatív fogyasztási színvonala az, ami a jövő generációk jólétének záloga.

10

A reformokhoz sok idő kell, de a politikai demográfia korlátot szab

Fiatal választók

év 2002200420062008201020122014201620182020222024202620282030203220342036203820402042204420462048

Idős választók

10

Köszönöm a figyelmet.

Fehér Csaba feher.csaba@mkkt.hu

Kovács Erzsébet

erzsebet.kovacs@uni-corvinus.hu

20